

ACC. NR. M. 13531 : 1-15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Nils Larsson, Manglehem
Härad: Gärds Berättare: Elisabeth Larsson, "
Socken: Manglehem Berättarens yrke: fru
Uppteckningsår: 1954-1955 Född år 1877 i Manglehem

Man och kvinna. s. 1-15.

N. M. 39.

Frägnelista 39.

Kare och Perinne

Karlens egenskaper. En man med rät-
skilt karaktärligt utseende skulle vara väl-
värd, ha rik tillgång, fäst och röt, se-
riösfärg, inte vara ungare utan heller ni-
got thåtom. Han skulle i vara rätthä-
gad och besitta god styrka.

För han ofta hört Perinne säga att
se ut på sig och ut som var rik o. stilig
och var "röt och gamm i ansikte."

Han hade nog sagt att det varigt sparsamma
för se med att vara vinkelsbetygelse när
någon sig det. Därför skulle gårs när
härskare var sammans.

Det var en gammal regel att se riktig
karl skulle lämna kloka o. kniv på sig.
En man skulle ha stugg, itenilstone

N. M. 39
1

spelle hade ha' mustachar, annars sig hade
jag ut som ett funtimmer i ansiktet.

Det var ingenting vidare med sådana
männ som hade förkärlek för smycken o.
myrbräder. De var höghärliga och ej
kalkulerade. Det hade nog sägas, att i stort
sett kunnas det spås både för en man att
syssla med blomster och viten. Detta var
man funtimmerens grän.

Beträffande henne de s. k. "kloka" var
ansatta. Huru nog i allmänhet sägas, att de
ej var särskilt aktade, men desto mera
förfäddade av folk i grann. Det vilade en
vis mystik över dessa gubbar o. grummar
och man försökte om möjligt stå väl hos
dem, i annat fall kunde de' ju gå illa
för både folk och kreatur.

Och en man sysslade med rimsmideri,

spelade o. sjöng svenska låtar för nygöting
måra av folk i allmänhet, hade blott
mera jämbördig med klackarna i byn.
vilken ju var en högt ansett person.
Friden var nog det iustiermest som svenska
mest passade för en man. Blandade de
många medlommarna i husstället hade så-
stilla möbler till sitt bruk, särskilda
platser och särskilda rum m. detsamma
berörde på dessa mans sociala ställning.
De manna självtägnade borde hade från en
saga liten kammar, de hade hade sin
guldut med sina papper och handkrägar.
De hade hade också sitt könskap med
brännvinsflaskor o. glas och lådan med
hynteribacken.

Vid måltiderna var ju också
färd självtägnade plats.

Frivilliga egenskaper.

Frivilliga skulle vara uppmärksam, lydig och eftergiven mot makar, delaktig och arbetsglad i hemmet och kunna väl sköta och hålla efter barnen.

Idealfrivilliga skulle vara välsitt och höghärad, rödlett o. rundhytt, glattlynt och god till sinneslagst. Hon skulle kunna sköta ett hus o. hem, kunna baka, laga, koka, tvätta och göra ost, klara av sin slakt, sätta upp sin väv, väva o. spinna, sy o. laga. Hon skulle vid tillfälle kunna hjälpa i gårdens arbete, binda sid, rulla och sticka forar. Hon skulle kunna hjälpa till att sköta smidgiver i stall o. ladugård.

Frivilliga hade stor förmåga i att brodera och knypa, sy kläder och mullarvark.

"Kalltyrke" hade väl en kvinna som
var mild och glädjant, milt upptäckt, ro-
sig o. rundkindad, och som en äldre
man uttryckte sig en gång, hon och ha-
milda, gamla ägon. Att en kvinna eller
fästning gav sig man resp. fästningen om-
fästningen ansåg inte opassande, naturligt-
vis skulle de vara fulla med en kvinna,
en omklädd eller något i den stilen,
fåga inbudsbyggnad. Kvinnor skulle
fästningen omfästningen sällan.

Kvinnor ansågs inom hemmet var i
användigt fall mycket högt. Kvinnorna resp.
fästningen o. hänsyn till till vad hon hade att
siga. Hon hade och skötte hushåll och
hade hand om alla nycklar till förråd o.
utrymmen. Inbudsbyggnad var de kvinnliga
medlemmarna i familjen fästningen jämte fästningen

med de vanliga. Kvinnans ställning utom
hemmet var sådan att hon i stort sett
hade fullt att röra sig och utgås efter eget
gottfinnande, men det så kallat att en kvinna
utgicks med folk utomhus var förbjudet.
Det var inte förståeligt att en kvinna be-
döde ute men hon fick försöka göra detta
på särskild plats så att ingen märkte
sig henne. Kvinnorna hade alltid sär-
skild placering i kyrkan, på bänken
eller bänks. Prästarna hade aldrig hört
om att någon kvinna deltog i någon
stämme eller kyrk. och kunde det någon
gång var detta högst vanligt.

Om en kvinna blev kär och ämnade
gifta sig fick hon först visa sin
barn till sin. hon fick då så att säga
manus fulla rättigheter. Det var dock

under sådana förhållanden vanligt, att
någon beklade sig över sig med någon
manlig släkting eller god vän.

Ofta blev kvinnorna myrskade, det var
vanligt med brott, själ-mål eller beg.
Berättaren har ej hört tillas om någon sär-
skild möbel som var speciell kvinno-
gödsam. Kistor eller skrin var lika van-
ligt för män. Viist fick se kvinnas bänkhä-
ret/bort, men hi det kortklippt, nej ark-
rig.

Kvallsbegreppet var mycket högt. En
kvinna med utomäktenskapligt barn ansågs
som löslig och hon hade ingen vidare
skans på riketsmarknaderna. Det skulle
vara någon gammal ungkarl eller nake-
man, som höll till gods med sin sånne.
Berättaren berättar, att det fanns f. o. en

gamla älskvärdiga kvinnor som hölls på
att kvinnan skad vaktu bren skulle straffas
med fängelse, de voro ej värde något
bättre tyckte de. Det sades mest inte
sparsande för en kvinna att synas med
härta, men att en kvinna red gärna
för en husd var nog ej sparsande.

Bevittnad tror ej att man hade den uppfattningen att en kvinna men en man
men hade fullmakt för tvolkare v. Syl.
Var man ute i något ärende och det första
mötet var en "känning" bodde detta ställe.
Detta gällde även om en kvinna mötte
en annan. Känningmötet var otämligt och
~~att~~ de var det lika bra värde, står hem
igen. Fjörsta i bondgårdarna lågo äro om
i fjörkammaren. Bros i synen i uppvärdaren de
läbe ofta bädd, men sämre var de började bli ston.

Forts på föregående 39.

Småliga ystare o. syslar.

Best småliga småliga syslar-
sättningar, som sändes för vilka fort-
rades goda krafter och mod. Det var
nog alla via lötter som sattes högt
i krus. En beundring f. n. som var
kraftig att arbeta och som reser och
behändigt kunde tumla istadiga hästar
var väl småliga. Spritdansen och sko-
makare var nog handhållna småliga fö-
rskott. Dessa ystare var ju också
i de flesta fall klara starkare, och man
tyckte att inte var det något vitsen
för en hand att sitta och handla med
väl eller att stå i plugg. Fort kunde

Som hellre så lätt göra skäl för sig
i ett dagsverke hos en bonde när det
gällde slagtröskning, slåtte eller något
sådant. Naturligtvis kunde det finnas
undantag, men i stort sett var det nog
så. Det var väl inte så vanligt
hellre att en karl, en fullväxt karl,
befattade sig med sådana göromål
som mjölkning eller mottagning, bä-
jarkning eller räfsande av hö. Dessa
arbeten utsågs som kvinnans göromål
och ingen karl med någorlunda själv-
aktning sysslade härmed. Det var
nog så hellre så många manfolk för
som kunde t. ex. mjölka en ko.
Berättelser har också hört talas om att
någon karl sysslade med att väva
eller annat kvinnfolks göromål, sådant

färkom sällan för i världen. De var
det vanliga att manhaftiga och karl-
aktiga fruntimmar följde sig på
kakaarbeten. Därför f. ex. fick fröken
ligga ned, ligga upp gästgästare
eller något sådant. Men det sades också
att dessa manhaftiga kvinnor inte
kände någonting till när det gällde
ihopsluckbeten. De var bäst ute till-
barnen med manfolken.

Wävnad och sömnad var arbeten som
i särskild grad passade för själöfversä-
jande kvinnor. Men som naturligt-
vis också. Beträffande konsten ihlg
se också med flera mindreåriga barn
som försökte sig i familjen på fisk-
hugget. Men överhuvudtaget var s. k. "kulle-
bö" med vilken hon förde ring med

sine fiskelåtar varade hon först varit vid
sjön och köpt sina vadar. Därefter var ett
auktioneriskt arbete för en kvinna.
Likhetsstenen utövades mest av kvinnor,
det var kvinnor som svarade för
"skäver", som engelska sjukhus kallas,
eller andra sådant rörelser som man
skulle röra sig med om man ropat
"komme i före etc" något skämt. Här på
Lundsten kommes ju en klok kvinna som
hade reflekterat och sig att komma både ut
o. in. Det var den s. k. Grava. Komme
i hus där om vilken det skrivits en
hel del. Förresten blev ju hennes efter-
levande men den s. k. "Kloke. Kalle"
ganska betydligt han också.

Fatlagaril eller, som det här heter.
Lides, resgille, var nog mest för

man, sålles vara förnufts med utom
de som behövs för matlagning och re-
vering. Andra gillen såsom släkte- och
brydegillen vara gemensamma för både
man och kvinnor. Tei i byarna Ol-
seröd och Hagstena förkommer ännu
i likhet med och som förkommer för många
mångt i Södan, s. k. första maj-gille,
som är speciellt för kvinnor. Det är
en bygdämman som håller hos äldre-
männ. Denna äldreman väljs
för varje år bland byns äldre. Som
föret namnte är de inbjudna bara män-
folk, i hundrade årets eller i hundrade
år, som det heter, i mental och jord.

Vården makare eller några nysse
man brukade vara närstående vid ett
barns födelse. Båda kölden utom vi.
dass ut av barnmorskan, de var ba-
ra i någon tyngt hne. Fästarna brukade
ge barnet till dopet, det var alltid
se prinsen, om bar barnet.

14

Bruttarna berättade att den s. k.
lönnemannen kunde vara både manlig
och kvinnlig, men manliga ritarna
förelkommer nog mest.

Utd. Högstall var det så, att det
var kvinnan som följde och klädde
barnet och pyddde kistan och rummet
där kistan stod. Var det se man
som var död, var det se man som ra-
kade och klippte den dode. Högstall höll
av några eller några närstående till

Lite den solida. Det kunde vara lite
männ och kvinnor.

Ungdomens ungdomsformer.

Dans och lek. Skattulor om det var
på vintern i någon av bondgårdarna och
på sommaren i någon skogsbunga eller
på en äng. Pojkarna ochade med
dessa följefällningar och bjöds flitarna
dit. Initiativerna till dessa följefällning-
ar togas nog av flitarna som parntie.
De pojkarna och kvinnorna som de var
kunde de. var till att ställa till med
mycket skojigt. Det var så länge sin
sitt. Och så flitiga pojkarna försöka att
gå sitt bästa.